

УДК 347.9

В. В. Круквес

**СПРАВИ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПРОЖИВАННЯ ОДНІЄЮ СІМ'ЄЮ
ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ БЕЗ ШЛЮБУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ**

Постановка проблеми. Вивчення історичного аспекту походження справ, які розглядаються в порядку окремого провадження, викликають неабиякий інтерес як в теоретичній, так і практичній площині, тому що без вивчення історичного розвитку тих або інших відносин неможливе повноцінне та комплексне вивчення предмету дослідження. Тому вивчення та узагальнення досвіду становлення та розвитку справ цієї категорії сприятиме ефективнішому правовому регулюванню.

Зважаючи на неоднозначність положень Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК), а також недостатність науково-теоретичних досліджень у сфері справ про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки, це дослідження потребує детального наукового аналізу, яке неодмінно знайде своє застосування як у теоретичній, так і практичній площині процесуальної науки.

Аналіз наукових досліджень. Розвиток справ цієї категорії бере свій початок від становлення самого інституту окремого провадження. Дослідженню історичних витоків появи такого виду провадження в науці цивільного процесуального права було приділено достатньо уваги, і наукові досягнення вчених М.М. Ясинок, Г.В. Чурпіти, В.В. Комарова, М.М. Німак, С.Я. Фурси, А.В. Агаркова, В.Г. Кукольника, Г.Ф. Блюменфельда, Ф.-Г. Дільтея, С.І. Заруднього та ін. стануть основою для цього наукового дослідження.

Неабияке значення для аналізу справ цієї категорії має вивчення історичних витоків появи самих «фактичних шлюбних відносин» в Україні, яким займалися такі вчені, як Н.Е. Андрюшин, Є.Є. Рябцева, В.В. Єфімов, В.М. Хвостов, І.С. Петеретський та ін. Проте окремого дослідження з приводу чинників, які зумовили появу справ цієї категорії, а також досліджень того, коли вперше з'явилися такі справи та яким чином вплинули на появу такої категорії справ у сучасний період, проведено не було, що зумовлює актуальність обраної теми.

Тому **метою статті** є аналіз нормативно-правових актів, наукової літератури та судової практики радянського періоду для дослідження історичного розвитку справ про встановлення факту перебування у «фактичних шлюбних відносинах»¹ на території України, а також чинників, які зумовили появу справ цієї категорії в сучасний період.

Виклад основного матеріалу. Перш за все необхідно зазначити, чому дослідження спрямовано саме на радянський період. Це зумовлено, по-перше, тим, що в часи Римської імперії, де, як відомо, існували такі відносини між чоловіком та жінкою, як конкубінат, не було необхідності встановлювати такий факт, тому що такі відносини не породжували ніяких правових наслідків для таких осіб [1, с. 30]; по-друге, досить тривалий час такі відносини хоч і існували в окремі періоди розвитку

¹ У законодавці, судовій практиці та наукових дослідженнях радянського періоду вживалася саме така назва справ цієї категорії.

держави («перелюбство», «паганські жінки» в Київській Русі тощо), проте зовсім не мали серйозних правових наслідків, що виключало будь-яке офіційне підтвердження таких стосунків; по-третє, всі історичні джерела вказують, що вперше надання «фактичним шлюбним відносинам» правового характеру було здійснено саме в радянський період, коли правове регулювання тих або інших відносин здійснювалося динамічно й необхідно було оперативно реагувати на такі явища.

У часи існування Української радянської соціалістичної республіки (далі – УРСР) позашлюбне співжиття було рідкісним явищем, це ж саме можна сказати і про передові промислово розвинені країни того часу. За часів СРСР спільне проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу не створювало жодних правових наслідків, і такі особи не наділялися правом домовитися між собою про набуття певних прав чи виконання обов'язків [2, с. 106]. Лише з плином часу спільне проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу перейшло від периферії суспільства до його центру, і тому суди та законодавчі органи вимушені були швидко відреагувати на таке явище нормативно-правовим регулюванням. «Фактичний шлюб»² (точніше, фактичне співжиття, яке не знайшло відображення в органах запису актів цивільного стану) не визнавався державою, а тому не породжував будь-яких правових наслідків, проте він існував через те, що зареєстрований шлюб не завжди вдавалося укласти через низку не залежних від людей причин.

За чинним ЦПК справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу належать до справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, які розглядаються в порядку окремого провадження. Проте, враховуючи еволюцію розвитку інституту окремого провадження, так було не завжди. Зупинятися на самому історичному розвитку інституту окремого провадження та справах щодо встановлення фактів, що мають юридичне значення, сенсу немає, адже вони були предметом розгляду багатьох наукових досліджень, тому доцільним є відзначити лише окремі важливі моменти.

Поява в радянському цивільному процесуальному праві нової категорії справ – про встановлення фактів, що мають юридичне значення, – стала важливою новелою радянського законодавства, яка істотним чином вплинула на теоретичне осмислення окремого провадження як інституту цивільного процесуального права. Порядок розгляду цієї категорії справ досить довгий час не мав чіткої регламентації, лише в 1945 р. у Постанові Пленуму Верховного Суду СРСР «О порядке установления фактов, от которых зависит возникновение, изменение или прекращение личных или имущественных прав граждан» від 29 червня 1945 року [3, с. 41] це питання більш-менш було вирішено. Ця категорія справ не була традиційною для окремого провадження³, тому що з'явилася у зв'язку з труднощами, які виникали в органів виконавчої влади під час Громадянської війни та Великої Вітчизняної війни (далі – ВВВ), коли зникло багато документів, без яких підтвердити своє право було досить складно.

² Оскільки цей термін застосовувався багатьма радянськими вченими, а також був наявний у багатьох радянських законодавчих актах, він так само буде застосовуватися автором для позначення осіб, які проживають однією сім'єю без шлюбу.

³ У багатьох наукових та законодавчих джерелах того періоду застосовувалася назва «охоронне провадження» (рос. – охранный производственный).

Питання природи та процесуальних особливостей провадження щодо встановлення фактів, що мають юридичне значення, з моменту його появи було предметом багатьох наукових досліджень. Цивільно-процесуальна наука того періоду сприймала справи окремого провадження в тій інтерпретації, що була запропонована законодавцем, незважаючи на те, що частина таких справ дійсно мала безспірний характер, а інша частина ґрунтувалася на позовних чи адміністративно-правових основах. Однак загальний підхід нівелювався на тій підставі, що як перші, так і другі справи мали безспірний характер [4, с. 45].

На той період, реєструючи шлюби та слідкуючи за умовами їх дійсності, держава не допускала «небажані шлюби». З цих же мотивів перші декрети не визнавали також і «фактичне співжиття», оскільки воно не вважалось шлюбом і ніяких прав та обов'язків між співмешканцями не породжувало [5, с. 317].

Досить багато науковців вважають, що поява «фактичних шлюбних відносин» бере свій початок від 1919 р., а разом із цим – і справи про встановлення таких відносин. Так, вважають, що з ухваленням 20 лютого 1919 року Декрету Раднаркому України «Про цивільний шлюб і ведення книг актів громадянського стану» вперше вводиться й офіційно закріплюється поняття «громадянського шлюбу», яким замінюється церковне вінчання [6, с. 23; 7, с. 32; 8, с. 21]. Проте вважаємо, що, навпаки, таких відносин, а тим паче судових справ, ще не було, тому що цим Декретом офіційно закріпився статус саме державної реєстрації шлюбу. Вважаємо, що саме з цього і почалася плутанина між поняттями «громадянський», «цивільний» та «фактичний шлюб», яка існує до сьогодні [9].

Перший Сімейний кодекс (далі – СК) УРСР багато в чому редакційно та змістовно відтворював усі принципові положення СК РСФСР, що мало велике юридичне значення для становлення правової системи в Україні. На відміну від СК УРСР, у СК РСФСР доля «фактичного шлюбу» була кардинально переглянута, поряд з офіційним шлюбом його було визнано офіційно, причому на паритетних із зареєстрованим шлюбом основах. Це означало, що такі особи мали ті ж самі права, що і подружжя [5, с. 317].

Під час обговорення проектів СК УРСР найгостріша дискусія розгорнулася навколо питання щодо обов'язковості реєстрації шлюбу, а отже, й питання щодо допустимості так званого фактичного шлюбу. Як свідчать літературні джерела, під час обговорення проекту принцип легалізації «фактичного шлюбу» обстоювався за допомогою соціально-політичних аргументів, а не юридичних. Так, його прихильники вважали, що легалізація «фактичного шлюбу» краще захищатиме інтереси тих жінок, які з певних причин вимушено не реєструють шлюб, перешкоджатиме можливим зловживанням з боку їхніх фактичних чоловіків, а обов'язковість реєстрації є лише пережитком буржуазного минулого. На думку ж прихильників обов'язковості реєстрації шлюбу, необов'язковість її призводитиме до хаосу в сімейних стосунках і до зайвих суперечок [10, с. 65]. Проект СК УРСР, опублікований в червні 1924 р., передбачав факультативність державної реєстрації шлюбу.

Проте остаточна редакція Кодексу законів про сім'ю, опіку, шлюб і про акти громадянського стану УРСР від 31 травня 1926 р. [11] (далі – Кодекс 1926 р.) стала зовсім іншою, ніж обговорювалося, і стосувалося це насамперед «фактичних шлюбів». Зокрема, згідно зі ст. 105 в УРСР визнається тільки зареєстрований шлюб. Та-

кож було скасовано ст. 128, якою допускалося судове визнання «фактичного шлюбу» в разі, якщо він тривав не менше двох років або ж супроводжувався вагітністю жінки чи народженням дитини. У Кодексі також передбачалося, що фактичне співжиття суд міг прирівнювати до зареєстрованого шлюбу лише в двох випадках: для визначення права співмешканців на утримання в разі непрацездатності та для розподілу спільного майна, нажитого в процесі співжиття (ст. 140 Кодексу 1926 р.). Необхідно також зазначити, що фактичні шлюби не визнавалися і в перших радянських кодексах Азербайджану, Таджикистану, Туркменії, Узбекистану, а в Кодексі Грузії ССР вони давали незареєстрованому подружжю лише право на поділ спільного майна, набутого в процесі співжиття [5, с. 319].

Цікавим є те, що чинний на той час ЦПК УРСР 1924 р. як перший кодифікований процесуальний акт в ч. 3 «Окремі провадження» не передбачав наявності таких справ. Г. Гойхбарг із цього приводу зазначав, що до окремих проваджень судів належать безспірні права, у яких суд діє більше як орган нотаріальний, який засвідчує певні факти, необхідні для здійснення цивільних прав, що і пояснює неоднозначність встановлення таких фактів [12, с. 285].

Отже, на відміну від положень СК РСФСР, які відкрито легалізували «фактичний шлюб», положення Кодексу УРСР 1926 р. не прирівнювали «фактичний шлюб» до зареєстрованого шлюбу, проте це не виключало наявності судових справ у окремих, передбачених Кодексом випадках.

З виданням Указу Президії Верховної Ради СРСР «Об увеличении государственной помощи беременным женщинам и одиноким матерям, усилении охраны материнства и детства, об установлении высшей степени отличия – звания «Мать-героиня» и учреждении ордена «Материнская слава» и медали «Медаль материнства» від 8 липня 1944 р. (далі – Указ), яким було внесено зміни до Кодексу 1926 р., визнання юридичної сили стало знову лише за зареєстрованими в органах РАЦСу шлюбами [13]. Проте було внесено ясність у порядок визнання «фактичних шлюбів». Відповідно до ст. 105¹ особи, які фактично перебували в шлюбних відносинах на день 8 липня 1944 р., могли оформити свої відносини шляхом реєстрації шлюбу із вказівкою строку фактичного спільного проживання. Відповідно до ст. 105² в тих випадках, коли «фактичні шлюбні відносини», які існували на день 8 липня 1944 р., не можуть бути оформлені в порядку ст. 105¹ внаслідок смерті або пропажі безвісно однієї з осіб, що перебували у «фактичних шлюбних відносинах», друга сторона має право звернутися до народного суду із заявою про визнання її дружиною (чоловіком) особи, яка померла або пропала без вісті на фронті. Суд визнає «фактичні шлюбні відносини», а РАЦС на підставі судового рішення реєструє шлюб. Однак Пленум Верховного Суду СРСР у своїй Постанові від 7 травня 1954 р. дещо розширив тлумачення Указу від 8 липня 1944 р., передбачивши, що в тих випадках, коли «фактичні шлюбні відносини», які виникли до Указу й тривали до моменту смерті одного з подружжя, а об'єктивні обставини (тривала хвороба тощо), що перешкоджали реєстрації шлюбу, не давали можливості подружжю зареєструвати шлюб в органах РАЦСу, суд зобов'язаний був прийняти заяву того з подружжя, яке пережило іншого, і встановити факт наявності фактичних шлюбних відносин [14].

Необхідно зазначити, що «рушійною силою» для встановлення таких відносин в судовому порядку було питання щодо вирішення долі майна, яке було набуто за час спільного проживання. Якщо такі особи встановлять цей факт, то, відповідно, до майнових відносин таких осіб мав застосовуватися принцип спільності набутого в період «фактичного шлюбу» майна. Інакше на майнові відносини осіб, що вступили в «фактичний шлюб» після Указу від 8 липня 1944 р., норми шлюбно-сімейного законодавства про спільну сумісну власність не поширювалися, до таких відносин застосовувалися відповідні норми про спільну часткову власність, передбачені цивільним законодавством (ст. ст. 61–65 ЦК УРСР 1922 р.) [15, с. 59]. Тобто Указ не мав зворотної сили щодо «фактичних шлюбів», які виникли до його видання, і вони визнавалися дійсними відповідно до законодавства (або судової практики) в момент їх створення.

У разі смерті одного з них встановлення «фактичних шлюбних відносин» може бути здійснено лише в судовому порядку. Це положення було закріплено Указом Президіума Верховної Ради СРСР від 10 листопада 1944 р. «О порядке признания фактических брачных отношений в случае смерти или пропажи без вести на фронте одного из супругов» [16], а надалі – «Основами цивільного судочинства Союзу РСР і союзних республік» [17]. Судові органи зобов'язані були приймати заяви про встановлення «фактичних шлюбів» у всіх випадках смерті фактичного подружжя, а не лише в тих, коли ця смерть мала місце на фронті або під час ВВВ.

У 1961 році були ухвалені «Основи цивільного судочинства Союзу РСР і союзних республік» (далі – Основи). Необхідність їх ухвалення була зумовлена єдиним підходом до вирішення цивільних справ на всій території РСРС. У ч. 4 ст. 4 Основ передбачалося встановлення фактів, що мають юридичне значення, якщо законом не встановлений інший порядок їх встановлення [17]. Необхідно зазначити, що цим актом не було визначено, які це справи і чи могли встановлюватися факти проживання однією сім'єю чоловіка та жінки, тому що законодавство вже мало згадку про них.

Згодом був ухвалений ЦПК 1963 року, де вперше в процесуальному законодавстві в статті 254 було закріплено перелік справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, враховуючи й справи про встановлення факту перебування у «фактичних шлюбних відносинах», якщо шлюб в органах запису актів громадянського стану не може бути зареєстрований внаслідок смерті одного з подружжя [18]. Це правило було зумовлено ставленням до таких шлюбів, бо відомо, що на той період був ухвалений закон, який забороняв будь-які шлюби, окрім зареєстрованих. Необхідно зазначити, що такі умови й досі збереглися в сучасних ЦПК країн СНД (ЦПК Республіки Білорусь, ЦПК Азербайджанської Республіки, ЦПК Киргизької Республіки та ЦПК Республіки Узбекистан) [19].

31 березня 1995 р. було ухвалено Постанову Пленуму Верховного Суду України № 5 «Про судову практику у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення», у п. 11 якої зазначено, що встановлення судом факту перебування у фактичних шлюбних відносинах на підставі п. 5 ст. 273 ЦПК може здійснюватися, якщо такі відносини виникли до 8 липня 1944 року і тривали до смерті (пропажі без вісті на фронті) одного з подружжя, внаслідок чого шлюб не може бути зареєстровано в органах реєстрації актів громадянського стану. В інших випадках заяви

про встановлення факту перебування у фактичних шлюбних відносинах судовому розгляду не підлягають. Оскільки на момент прийняття постанови був чинний ЦПК 1963 року, це положення зрозуміло, проте сьогодні ця постанова досі чинна, незважаючи на те, що існує новий ЦПК 2004 р., і в судовій практиці трапляються випадки застосування цієї постанови [20].

У п. 5 ст. 256 ЦПК 2004 року передбачено встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу. Зміна назви, на нашу думку, зумовлена новим підходом до розуміння таких відносин, який би суттєво відрізнявся б від радянських. До того ж за науковими позиціями таких радянських вчених, як Я.М. Шевченко, Г.К. Матвеев, Н.М. Єршова та ін., такі особи не створювали сім'ї, про що не можна сказати в аспекті сучасних положень ч. 2 ст. 3 СК. Підстави для встановлення такого факту можуть бути різними, зокрема спадкування, отримання права на утримання, укладання договорів тощо.

Висновки. Проаналізувавши історичний розвиток справ про встановлення факту перебування у «фактичних шлюбних відносинах», можна зазначити таке.

По-перше, такі справи не були закріплені процесуальним кодексом, а регулювалися матеріальним законодавством, зокрема Кодексом УРСР 1926 року, який визначав матеріально-правові підстави розгляду таких справ у порядку окремого провадження.

По-друге, сама назва такого факту зазнала суттєвих змін. Так, у радянський період встановлювався факт перебування у «фактичних шлюбних відносин» через те, що в обговоренні проекту СК, а також у науці цивільного процесуального та сімейного права того періоду застосовувалася саме така назва, яка надалі була закріплена й у нормативно-правових актах. Це пояснюється тим, що вперше було застосовано схожу назву – «особи, які фактично перебували у шлюбних відносинах», – яка згодом трансформувалася у просто «фактичні шлюбні відносини». Лише в чинному ЦПК назва суттєво змінилася через бажання законодавця відійти від радянських термінів. Необхідно зазначити, що під час обрання сучасної назви законодавець керувався принципом, що такі особи також створюють сім'ю, на противагу позиції радянських законодавців і науковців.

По-третє, поява таких справ еволюціонувала разом із правовим регулюванням «фактичних шлюбних відносин». Так, порівняно з СК РСФСР, де було легалізовано «фактичний шлюб», у СК УРСР більшого значення надавалося реєстрації шлюбу, а не фактичному співжиттю, тому тривалий час воно не визнавалося. Особи обирали «фактичний шлюб» через низку причин, які заважали укласти зареєстрований шлюб (наприклад, втрата документів під час війни, недосягнення певного віку тощо).

По-четверте, умови для встановлення такого факту в судовому порядку в різні часи були неоднакові: до 1926 р. – у разі, якщо такі відносини тривали менше ніж три роки або супроводжувалися вагітністю жінки або народженням дитини; після 1926 р. суд міг прирівняти до зареєстрованого шлюбу «фактичний шлюб» для визначення права співмешканців на утримання в разі непрацездатності та для розподілу спільного майна, нажитого в процесі такого співжиття; з 1944 р. особи, які проживали у «фактичних шлюбних відносинах» на день 8 липня 1944 року, могли

оформити свої відносини шляхом реєстрації шлюбу зі вказівкою строку фактичного спільного проживання; з 1963 р. – якщо шлюб в органах запису актів громадянського стану не може бути зареєстрований внаслідок смерті одного з подружжя; з 2004 р. і до сьогодні такі факти встановлюються з різних підстав для реалізації певних прав (для отримання спадщини, для підтвердження перед третіми особами, для укладання договорів, для «особистих потреб», для отримання аліментів, соціальних виплат тощо).

По-п'яте, підставами для встановлення таких відносин у судовому порядку були питання щодо вирішення долі майна, набутого за час спільного проживання, та отримання права на утримання в разі непрацездатності. Так, якщо такі особи встановлять цей факт, то до майнових відносин таких осіб мав застосовуватися принцип спільності набутого в період «фактичного шлюбу» майна. Інакше до майнових відносин таких осіб застосовувалися відповідні норми про спільну часткову власність, передбачені цивільним законодавством.

Література

1. Андрушина Н.Е. Основы римского права : [учеб. методич. пос.] / Н.Е. Андрушина, Е.Е. Рябцева. – Астрахань : Издательство Астр. Ф. МОСУ (АСИ), 2000. – 83 с.
2. Гаррісон М. Регулювання спільного проживання / М. Гаррісон // Право США. – 2012. – № 1–2. – С.105–117.
3. Абрамов С.Н. Советский гражданский процесс / С.Н. Абрамов. – М., 1952. – 203 с.
4. Клейман Ф.А. Советский гражданский процесс. – М., 1940. – 92 с.
5. Матвеев Г.К. Вибране / Г.К. Матвеев ; уряд. В.І. Кисіль. – К. : Україна, 2008. – 600 с.
6. Данилин В.И. Юридические факты в советском семейном праве / В.И. Данилин, С.И. Реутов. – Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1989. – 58 с.
7. Яблочков Т.М. Форма брака в частном международном праве / Т. М. Яблочков. – Ярославль, 1912. – 47 с.
8. Німак М.О. Окреме провадження у справах, що виникають із шлюбних правовідносин : дис... канд. юр. наук : спец. 12.12.00.03 / М.О. Німак. – Львів, 2012. – 221 с.
9. Круковес В.В. Проблеми застосування термінології при розгляді справ про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу / В.В. Круковес // Молодий вчений. – 2016. – С. 245–251.
10. Семейное право Украины : [учеб. пособ.] / [Е.О. Харитонов, Е.И. Харитонova, В.А. Гончаренко и др.]; под ред. Е.О. Харитонova. – Х. : Одиссей, 2007. – 232 с.
11. Кодекс законов о семье, опеке, браке и актах гражданского состояния Украинской ССР / Министерство юстиции украинской ССР [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://deminov.dp.ua/wp-content/uploads/2012/02/1.jpg>.
12. Гойхбарг А.Г. Курс гражданского процесса / А.Г. Гойхбарг. – М., Госиздат. – 1928. – 320 с.
13. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 8 июля 1944 г. Об увеличении государственной помощи беременным женщинам и одиноким матерям, усилении охраны материнства и детства, об установлении высшей степени отличия – звания «Мать-героиня» и учреждении ордена «Материнская слава» и медали «Медаль материнства» / Правовий портал України «Ліга закон» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PC440001.html.
14. Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 7 мая 1954 г. № 3 «О судебной практике по делам об установлении фактов, от которых зависит возникновение, изменение или прекращение личных и имущественных прав граждан / Библиотека нормативно правовых актов Союза Советских Социалистических Республик [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4950.htm.
15. Сімейне право України : [підруч.] / [за ред. Ю.С. Червоного]. – К. : Істина, 2004. – 400 с.
16. Постановление Президиума Верховного Совета СССР от 10 ноября 1944 г. «О порядке признания фактических брачных отношений в случае смерти или пропажи без вести на фронте одного из

супругов» / Библиотека нормативно правовых актов Союза Советских Социалистических Республик [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4521.htm

17. Закон СССР от 08.12.1961 «Об утверждении Основ гражданского судопроизводства Союза ССР и Союзных республик» / Консультант плюс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=ESU;n=1606#0>.

18. Цивільний процесуальний кодекс 1963 року / Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1501-06>.

19. Круковес В.В. Встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу: досвід країн СНД / Круковес В.В. // О noua perspectiva a proceselor de integrare europeana a Moldovei si Ucrainei: aspectul juridic, cobferinta international stiintifico-practica (2016, Chisinau). – 2016. – С. 252–255.

20. Ухвала Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 5.09.2012 № 815\12651\2012 [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26616435>.

Анотація

Круковес В. В. Справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу: історичний аспект. – Стаття.

У статті аналізуються періоди розвитку «фактичних шлюбних відносин» в Україні та, зважаючи на особливості розвитку таких відносин, досліджуються чинники, які зумовили появу справ цієї категорії. Автор детально описує особливості розгляду справ цієї категорії в різні історичні періоди. В статті наявні обґрунтовані позиції з приводу першої згадки про появу справ цієї категорії.

Ключові слова: фактичні шлюбні відносини, окреме провадження, факт проживання однією сім'єю, суд, ЦПК УРСР.

Анотация

Круковес В. В. Дела об установлении факта проживания одной семьей мужчины и женщины без брака: исторический аспект. – Статья.

В статье анализируются периоды развития «фактических брачных отношений» в Украине и, учитывая особенности развития таких отношений, исследуются факторы, которые обусловили появление дел данной категории. Автор подробно описывает особенности рассмотрения дел данной категории в разные исторические периоды. В статье имеются обоснованные позиции по поводу первого упоминания о появлении дел данной категории.

Ключевые слова: фактические брачные отношения, особое производство, факт проживания одной семьей, суд, ГПК УССР.

Summary

Krukoves V. V. Case of establishing the fact of men and women living as one family without marriage: historical aspect. – Article.

The paper is devoted to periods of “common law marriage” in Ukraine and given the peculiarities of such relations investigates the factors that led to the emergence of cases in this category. The author describes the features of this category of cases in different historical periods. The paper is available reasoned positions on the first mention of the appearance of cases of this category.

Key words: common law marriage, special proceedings, fact of living as one family, court, USSR CPC.